

Μπορεί το πολιτικό σύστημα να μας σώσει από τη χρεοκοπία;

Εδώ και δύο χρόνια ζούμε με τον φόβο της οικονομικής κατάρρευσης της χώρας, που παρά τα όσα οδυνηρά μέτρα έχουν εξαγγελθεί φαίνεται ότι γίνεται ολοένα πιο πιθανή. Και όσο δεν αποσοβείται η κρίση και τα βάρη γίνονται μεγαλύτερα, η ανασφάλεια θα γιγαντώνεται, θα συσσωρεύεται η οργή, θα θεριεύει η απελπισία. Και

δυστυχώς υπάρχουν ιστορικά παραδείγματα για το πού μπορεί να οδηγήσει μια τέτοια κατάσταση. Είναι πλέον φανερό ότι το πρόβλημα είναι πρωτίστως πολιτικό. Τα κόμματα εξουσίας με τη στάση, τις αποφάσεις και τις επιλογές τους συνέβαλαν καθοριστικά στη διόγκωση του προβλήματος.

Είναι εξίσου φανερό ότι την ευθύνη για την έξοδο από την κρίση την έχουν εκ των πραγμάτων οι πολιτικοί. Με ποιους όρους όμως και με ποιες προϋποθέσεις; Μπορούν να υπηρετήσουν ένα ολοκληρωμένο σχέδιο ανασύνταξης και ανασυγκρότησης της χώρας αν δεν αλλάξουν ριζικά;

Business as usual παρά την κρίση

ΤΟΥ Δ. Κ. ΨΥΧΟΓΙΟΥ

Το ελληνικό πολιτικό σύστημα θα μπορούσε ίσως να βγάλει τη χώρα από την κρίση αν το ήθελε – θέλει όμως το ελληνικό πολιτικό σύστημα να ξεπεράσει η χώρα τα εμπόδια και να συνεχίσει την ευρωπαϊκή πορεία της; Και με τη φράση «πολιτικό σύστημα», εννοώ το τμήμα του εκείνο που μας οδήγησε στην κρίση και το έδειξε πέρυσι με το δάχτυλο ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας: Για την τραγωδία που ζούμε «η ευθύνη βαρύνει κυρίως την πολιτική τάξη» είπε.

Θέλει, λοιπόν, η ελληνική πολιτική τάξη να βγει η χώρα από την κρίση; Τα κόμματα της αντιπολίτευσης, από την άκρα Αριστερά ως την άκρα Δεξιά, όχι μόνο δεν θέλουν, αλλά με τη ρητορική και την πρακτική τους την επιδεινώνουν. Με διαφορετικά επιχειρήματα, με ίδιες ωστόσο πρακτικές (η ΝΔ και ο ΛΑΟΣ μπορεί να μην οργάνωσαν κινητοποιήσεις, συμπαραστάθηκαν όμως σχεδόν σε όλες) και για τον ίδιο εγωιστικό λόγο: Πιστεύουν ότι η κρίση τα ωφελεί, συσπειρώνει ψηφοφόρους (ή «λαϊκούς αγωνιστές») γύρω τους.

Θα είχε μικρή σημασία το τι κάνει η αντιπολίτευση, αν η κυβέρνηση ήθελε να αντιμετωπίσει την κρίση. Αυτό που ακούγαμε όμως από τη στιγμή που εκδηλώθηκε ως τον Ιούλιο ήταν ότι διάφοροι υπουργοί «αντιστέκονταν στην τρόικα». Η αντίσταση ήταν πετυχημένη: τον Ιούλιο όλο το πρόγραμμα δημοσιονομικής προσαρμογής είχε τιναχτεί στον αέρα και ζήσαμε ημέρες κατάρρευσης, με εξαγριωμένα πλήθη να πολιορκούν τη Βουλή και τους δανειστές να απειλούν ότι δεν δίνουν

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ πολιτική τάξη αρνείται να αλλάξει, αγωνίζεται για τα προνόμιά της, όπως και όλα τα υπόλοιπα κλειστά επαγγέλματα, και το μόνο που την ενδιαφέρει είναι να συνεχίσει να πολιτεύεται όπως ως τώρα

άλλα. Η νίκη της υπερψήφησης του Μεσοπρόθεσμου αποδείχθηκε πύρρα, γιατί αρχές Σεπτεμβρίου επαναλήφθηκαν τα ίδια με τους δανειστές, χωρίς (για την ώρα) να εμφανιστούν τα έξαλλα πλήθη. Και η κυβέρνηση επέβαλε νέα έκτακτη εισφορά που, υποτίθεται, θα ισοσκελίσει τον προϋπολογισμό και θα μας σώσει. Αλλη λύση δεν είχε: για να εξασφαλίσει τα 2 δισεκατομμύρια που λείπουν, θα έπρεπε να απολύσει αμέσως, με κλήρωση ίσως, 200.000 δημοσίους υπάλληλους.

Πόσοι όμως θα μπορέσουν να πληρώσουν το επόμενο τρίμηνο α) την εισφορά αλληλεγγύης, β) το τέλος επιτηδεύματος, γ) τον έκτακτο φόρο επί της ακίνητης περιουσίας, δ) τις τελευταίες δόσεις για τον φόρο εισοδήματος του 2010 που πολλοί οφείλουν; Το πιθανότερο είναι ότι

θα πληρωθεί ο φόρος για τα ακίνητα, για να μη μείνουν χωρίς ηλεκτρικό τα σπίτια, και τα υπόλοιπα θα αναβληθούν για καλύτερες ημέρες, για κάποια τακτοποίηση από αυτές που επιβραβεύουν τους ασυνειδήτους. Τι θα γίνει με τις αποκρατικοποιήσεις, με το ενιαίο μισθολόγιο, με το συμμά-

Φθάσαμε ως εδώ χάρη στην ενεργή αντίσταση της αντιπολίτευσης και στην παθητική της πλειοψηφίας των υπουργών

ζεμα της εργασιακής σπατάλης στο Δημόσιο, το συμμάζεμα σχολών, νοσοκομείων, στρατοπέδων; Μακάρι να τα καταφέρει η κυβέρνηση, φο-

βάμαι όμως ότι στο τέλος της χρονιάς οι αριθμοί δεν θα βγαίνουν ξανά και δεν είμαι σίγουρος ότι οι δανειστές θα μας δώσουν μια ακόμη «τελευταία ευκαιρία».

Προφανώς, φθάσαμε ως εδώ χάρη στην ενεργή αντίσταση της αντιπολίτευσης και στην παθητική της πλειοψηφίας των υπουργών. Η ελληνική πολιτική τάξη αρνείται να αλλάξει, αγωνίζεται για τα προνόμιά της, όπως και όλα τα υπόλοιπα κλειστά επαγγέλματα, και το μόνο που την ενδιαφέρει είναι να συνεχίσει να πολιτεύεται όπως ως τώρα, να κυβερνούν όπως κυβερνούσαν τα μεγάλα κόμματα, να επωφελούνται από τα προνόμια της πολιτικής τάξης τα μικρότερα. Στοιχειώδης πράξη αυτοκριτικής θα ήταν, ας πούμε, να συμφωνηθεί διακομματικά ότι θα απολυθούν από το

Δημόσιο όσοι διορίστηκαν, μέσω της Βουλής, επειδή ήσαν υπάλληλοι σε γραφεία βουλευτών ή κομμάτων, κατά κανόνα συγγενείς των βουλευτών και επαγγελματικά στελέχη. Να συμφωνηθεί ότι η ένταξη στην εφεδρεία θα γίνει με αντικειμενικά κριτήρια, με μοριοδότηση όπως οι μετατάξεις, και όχι κατά το δοκούν των προϊσταμένων, και ότι θα προτιμηθούν όσοι διορίστηκαν μέσω διαδικασιών ΑΣΕΠ – ούτε ένα μόριο δεν προβλέπει το σχετικό Προεδρικό Διάταγμα για τις περιπτώσεις αυτές. Θα ήταν ελάχιστα σημάδια που θα έδειχναν ότι η πολιτική τάξη έχει συναίσθηση των ευθυνών που της καταλόγισε ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας. Θα μπορούσε ακόμη με Συντακτική Πράξη να καταργηθεί η παραγραφή που αθώωσε τόσους και τόσους υπουργούς – μόνο για τους πολίτες θα θεσπιζονταν έκτακτα μέτρα; Θα μπορούσαν να προταθούν ρυθμίσεις που να καταπολεμούν τα πασίγνωστα φαινόμενα οικογενειοκρατίας και τοπικισμού, θα έπρεπε να υπάρχουν πολύ περισσότερες γενναίες αποχωρήσεις από την πολιτική. Τίποτε από όλα αυτά, όλα παραπέμπονται στην αναθεώρηση του Συντάγματος και σε εκτονωτικά δημοψηφίσματα. Παρά την κρίση, business as usual για την πολιτική τάξη.

Μπορεί να γίνει θαύμα και να σωθεί η πολιτική τάξη (και μαζί της και η χώρα, γιατί αλλιώς θα καταρρεύσει η ευρωζώνη). Αυτό ονειρεύονται ταξιδιτζήδες, συμβολαιογράφοι, εφοριακοί, φαρμακοποιοί, πρυτάνεις. Με το μαχαίρι στον λαιμό, εμείς είμαστε υποχρεωμένοι να την ανεχόμαστε. Εναλλακτική λύση δεν υπάρχει, το ξέρουμε. Οι δανειστές μας, όμως, γιατί να την ανεχθούν; Γιατί να της δίνουν χρήματα να τα διαχειρίζεται όπως τα δικά μας;

Psychoyos@tovima.gr

Αποταμιευτικός
Λογαριασμός
«Μπορώ»

Στην αποταμίευση, ξεκίνα μ' αυτά που μπορείς!

Αποταμίευσε από 20 έως 500 ευρώ το μήνα, εύκολα, μέσω πάγιας εντολής, και επιβράβευσε τον εαυτό σου με επιτόκιο **4%***

*Το επιτόκιο 4% είναι μικτό ετησιοποιημένο και ισχύει εφόσον δεν παραλειφθεί καμία καταβολή και δεν πραγματοποιηθούν περισσότερες από μία αναλήψεις ετησίως. Σε αντίθετη περίπτωση, ισχύει επιτόκιο 1%.

18218 www.piraeusbank.gr

**ΤΡΑΠΕΖΑ
ΠΕΙΡΑΙΩΣ**

Η Τράπεζα με τη δική σου έννοια

Μια αλλαγή με απρόβλεπτες συνέπειες

ΤΟΥ Α. ΛΙΑΚΟΥ

Η σημερινή κρίση είναι άκρως ενδιαφέρουσα αν την παρατηρείς ως ιστορικός. Αρκεί να μην τη ζεις ως πολίτης. Ως πολίτης είσαι πιασμένος στο δόκανο όχι μόνο της πραγματικότητας αλλά και των αυταπατών της. Σ' αυτές ανήκει η αντίληψη ότι η κρίση είναι κατά βάση μια ηθική αρρώστια που οφείλεται στις λανθασμένες νοστορπίες και συμπεριφορές μας, και ότι θα την ξεπεράσουμε με τη μεταμέλεια και την αλλαγή. Από αυτή την άποψη η απάντηση στο ερώτημα αν το παρόν πολιτικό σύστημα μπορεί να μας οδηγήσει στην έξοδο είναι αυτονόητη. Γιατί στην ίδια αντίληψη το πολιτικό σύστημα θεωρείται ο κυρίως ένοχος για την κρίση. Το έχουμε εμπεδώσει. Φταίει η κουλτούρα της Μεταπολίτευσης. Ο,τι κάναμε το κάναμε στραβά. Μεγαλώσαμε το κράτος για πελατειακούς λόγους και τώρα δεν μπορούμε να το συντηρήσουμε. Στην αφήγηση αυτή, η αλλαγή του πολιτικού συστήματος θεωρείται προϋπόθεση της λύτρω-

σης, κάτι σαν αναμενόμενος μεσσίας, που κανείς δεν ξέρει πότε θα έλθει και ποια μορφή θα έχει.

Ας δούμε όμως τα πράγματα ιστορικά. Πράγματι, οι μείζονες κρίσεις προκαλούν αλλαγές των πολιτικών συστημάτων, αλλά η σχέση είναι πιο σύνθετη, και κυρίως απρόβλεπτη. Πράγματι, η κρίση σημαίνει την αδυναμία ενός συστήματος να λειτουργεί. Αλλά οι αιτίες ανήκουν σε πολλά επίπεδα. Συγκυριακά και δομικά, μερικά κοινά στη μεταπολεμική αναδόμηση της Ευρώπης, άλλα ελληνικής κοπής και ραφής. Ας δούμε τη συγκυρία. Η πενταετία διακυβέρνησης ΝΔ, αλλά και οι πρώτοι μήνες διακυβέρνησης ΓΑΠ, οδήγησαν κατευθείαν στην προσφυγή στο ΔΝΤ. Είδαμε όμως ότι όλες οι χώρες της περιφέρειας της Ευρώπης, για τη μία ή την άλλη αιτία, εκεί κατέληξαν. Η μεγάλη κρίση χρέους απειλεί ακόμη χώρες όπως η Ιταλία, το Βέλγιο, η Γαλλία. Επομένως, παρά τις ελληνικές ιδιαιτερότητες ανευθυνότητας και φαυλότητας, υπάρχουν κάποια ζητήματα δομικά ευρύτερα. Η κρίση χρέους οφείλεται στον μεταπολεμικό τρόπο με τον οποίο διευθετήθηκε η οικονομία, στη φιλοσοφία με την οποία χτίστηκαν οι κοινωνικοί θεσμοί, στις αξίες με τις οποίες δομήθηκε το πολιτικό σύστημα. Είναι αναχρονισμός,

αν όχι εργαλειώδης χρήση της Ιστορίας, να κρίνει κανείς αναδρομικά όλα αυτά ως εσφαλμένα.

Ο μεταπολεμικός κόσμος σήμαινε βαθμιαία κοινωνική άνοδο των μικρομεσαίων στρωμάτων, και αυτή την άνοδο υπηρετούσαν αλλαγές στους θεσμούς. Πάνω σε αυτή τη μεγάλη κοινωνική διευθέτηση οικοδομήθηκε και το πολιτικό σύστημα. Με αντιστάσεις, καθυστερήσεις, στρεβλώσεις

Εκείνο που περνά κρίση είναι η κοινωνική διευθέτηση που προέκυψε από τις συγκρούσεις του 20ού αιώνα

και διαφορές από τη μία χώρα στην άλλη, το πολιτικό σύστημα ανταποκρινόταν στις ανάγκες της διεύρυνσης των στρωμάτων που επωφελούνταν από μια οικονομία που βρισκόταν σε τροχιά ανάπτυξης. Ήταν όλα καλά τότε; Όχι. Και αποκλεισμοί υπήρχαν, και διαφθορά, και γραφειοκρατικοποίηση που στόμωσε την αποελεσματοποίηση. Αλλά εκείνο που τώρα έχει τεθεί σε κρίση δεν είναι ούτε η μοιραία πενταετία ούτε η κουλ-

τούρα της Μεταπολίτευσης. Είναι αυτή η θεμελιώδης και μακράς διάρκειας κοινωνική διευθέτηση που προέκυψε από τις συγκρούσεις που ξέσπασαν τα σπλάχνα του 20ού αιώνα. Όλα τα άλλα είναι παράγωγα και τοπικές προσαρμογές. Το να επιμένεις μόνο σ' αυτά είναι παραπλανητικό και καταλήγει σε ένα είδος ηθικού αψηγμάτος της κρίσης που ταλαιπωρεί τον δημόσιο λόγο από την αρχή της.

Εκείνο που μας διαφεύγει είναι ότι ζούμε σε εποχή планητικής μετατόπισης τεκτονικών πλακών. Η Δύση, από κυρίαρχη του παιχνιδιού για 500 χρόνια, υποχωρεί απέναντι στην ανερχόμενη δύναμη της Κίνας, της Ινδίας, της Βραζιλίας, των τίγρεων της Ας. Ασίας, ακόμη και της Τουρκίας. Η περιφέρεια δεν παράγει μόνο βιομηχανικά προϊόντα αλλά και υψηλή τεχνολογία, συσσωρεύοντας πλεονάσματα έναντι μιας Δύσης που αναγκάζεται να υποκύψει στον ανταγωνισμό, αλλάζοντας τους όρους με τους οποίους είχε διευθετήσει την οικονομία και την κοινωνία της ως τώρα, κατεδαφίζοντας διαδοχικά το βιοτικό επίπεδο των πληθυσμών της, κλονίζοντας θεσμούς αλληλεγγύης και ισονομίας. Όλες οι κρίσεις χρέους και οι συνακόλουθες ρυθμίσεις στην Ευρώπη δείχνουν τα ασφυκτικά στενά περιθώρια της οικονομίας της. Το βιο-

τικό επίπεδο ζωής των Ευρωπαίων θα χαμηλώσει, αλλά εξαιρετικά άνισα.

Φυσικά και θα αλλάξει το πολιτικό σύστημα, όχι για να αντικατασταθεί από κάποιο άσπιλο από τις αμαρτίες μας, βασισμένο στην «κοινή λογική». Θα αλλάξει ως αποτέλεσμα της κρίσης, για να διαχειρισθεί τη λιτότητα και τις αντιστάσεις της κοινωνίας στις νέες διευθετήσεις. Γι' αυτό τόσο συζήτηση για ένα πολιτικό σύστημα που δεν θα εξαρτάται από το «πολιτικό κόστος», δηλαδή θα είναι πιο συγκεντρωτικό, λιγότερο εξαρτημένο από την κοινωνική του βάση, περισσότερο συνδεδεμένο με τους υπερεθνικούς οργανισμούς, και τους θεσμούς που κατευθύνουν την οικονομία.

Αλλά η σύγκρουση τεκτονικών πλακών σημαίνει πολλούς αστάθμητους παράγοντες. Η κρίση του 1929 είχε ως συνέπεια στην Αμερική τον Ρούζβελτ, αλλά στη Γερμανία τον Χίτλερ, στη Γαλλία το Λαϊκό Μέτωπο, αλλά στην Ελλάδα τον Μεταξά. Αν υπάρχει μια αρχή για την ιστορική σκέψη, αυτή είναι η ετερογονία σκοπών και αποτελεσμάτων, οι αθέλητες και απρόβλεπτες συνέπειες των ανθρωπίνων πράξεων.

Ο κ. Αντώνης Λιάκος είναι καθηγητής της Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Διαδήλωση εκπαιδευτικών στη Μαδρίτη κατά των περικοπών στην Παιδεία. Λόγω της κρίσης, το βιοτικό επίπεδο ζωής των Ευρωπαίων θα χαμηλώσει, αλλά εξαιρετικά άνισα

Η τριπλή κατάρρευση ιδεών και στόχων

ΤΟΥ Γ. ΜΟΣΧΟΝΑ

Στο ερώτημα αν το παρόν πολιτικό σύστημα μπορεί να σώσει τη χώρα από τη χρεοκοπία η απάντηση μοιάζει αυτονόητη. Φυσικά και δεν μπορεί. Με αυτή την άποψη συντάσσεται η τεράστια πλειονότητα των πολιτών, αυτό εκτιμά η μεγάλη πλειονότητα των ειδικών. Οι πολιτικές που έχουν ασκηθεί, ενώ μείωσαν σε έναν βαθμό τα ελλείμματα, μπλόκαραν όλες τις διεξόδους της χώρας από την κρίση χρέους. Η πίεση της τρόικας για υιοθέτηση εσφαλμένων πολιτικών, οι τρανταχτές αδυναμίες της κυβέρνησης και η γνωστή αναποτελεσματικότητα της δημόσιας διοίκησης συνιστούν παράγοντες καθοριστικής σημασίας οι οποίοι φέρνουν πιο κοντά, αντί να απομακρύνουν, το ενδεχόμενο της ελληνικής χρεοκοπίας.

Στην ουσία, έχουν καταρρεύσει τρεις άξονες ή τρία πλέγματα στόχων και ιδεών που λειτούργησαν ως τροχοδρομικά της μεταρρυθμιστικής προσπάθειας της κυβέρνησης.

Η πρώτη αποτυχία, η κεντρική, αφορά τον μεγάλο στόχο, την απομάκρυνση της χώρας από την παύση πληρωμών. Η αποτυχία δεν αφορά μόνο την κυβέρνηση, έστω και αν η ευθύνη είναι αποκλειστικά δική της (και της τρόικας). Ποτέ τόσοι ειδικοί σε τόσο σύντομο διάστημα δεν προέβησαν σε τόσες εσφαλμένες αναλύσεις. Επίσης, ποτέ τόσοι οικονομολόγοι δεν δικαιολόγησαν μέσω μη οικονομικών παραγόντων (η κακή διοίκηση, η ανικανότητα του πολιτικού προσωπικού) την αστοχία των οικονομικών προβλέψεών τους. Ως εάν η παθογένεια της ελληνικής διοίκησης να αποτελεί μια απολύτως άγνωστη, απολύτως μη μετρήσιμη και απολύτως εξωγενή μεταβλητή (κάτι σαν τη δημόσια διοίκηση της Ζιμπάμπουε ή του Αφγανιστάν) της οποίας η επίδραση επί της πρόβλεψης να μη συνεξετάζεται ποτέ.

Η μη υλοποίηση των στόχων του μνημονίου δεν έχει απλώς πλήξει την αξιοπιστία του ΠαΣοΚ. Έχει ταυτόχρονα υποσκάψει το κύρος και την αξιοπιστία όλων των υποστηρικτών αυτής της οικονομικής φιλοσοφίας, το κύρος της Ευρώπης και εν μέρει το κύρος της ΝΔ. Η αδυναμία της ασκούμενης πολιτικής να εξουδετερώσει τον κίνδυνο της χρεοκοπίας έχει αποκτήσει «...ημικά» χα-

ρακτηριστικά στα μάτια της κοινής γνώμης.

Η δεύτερη αποτυχία αφορά το πλέγμα στόχων και ιδεών που η κυβέρνηση και πολλοί στη χώρα ονόμασαν «η κρίση είναι ευκαιρία». Ενα σημαντικό τμήμα μοντέρνων φιλοδοξικών τμημάτων της ελληνικής κοινωνίας, απογοητευμένο από τις παθογένειες του μεταπολιτευτικού μοντέλου, στήριξε ή ανέχθηκε τη σκληρή οικονομική πο-

Η αδυναμία της ασκούμενης πολιτικής να εξουδετερώσει τον κίνδυνο της χρεοκοπίας έχει αποκτήσει «συστημικά» χαρακτηριστικά

λιτική γιατί θεώρησε ότι οι συνοδευτικές μεταρρυθμίσεις (στον δημόσιο τομέα, στη λειτουργία της ιδιωτικής οικονομίας, στην Παιδεία) θα σάρωναν αγκυλώσεις, ανορθολογισμούς και παράνομες δεκαετίες. Το τμήμα αυτό περιελάμβανε μορφωμένα στρώματα του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα και εκσυγχρονιστικούς πυρήνες του επιχειρηματικού κόσμου. Στην ουσία, απο-

τελούσε τη μόνη κοινωνική βάση στήριξης της κυβερνητικής πολιτικής. Η αποτυχία της κυβέρνησης να μετατρέψει την κρίση «σε ευκαιρία» αποσυντείνει με ταχύτατους ρυθμούς αυτή την ετερόκλητη κοινωνιολογικά αλλά συνεκτική πολιτισμική ομάδα. Όλες πλέον οι μεταρρυθμίσεις ερμηνεύονται εισπρακτικά. Μήνυμα δεν υπάρχει ούτε αφήγηση για το μέλλον.

Η τρίτη αποτυχία της κυβέρνησης ονομάζεται «δημόσιος τομέας». Το αναποτελεσματικό κράτος _ όχι το «μεγάλο» κράτος (για όσους εμπιστεύονται τις στατιστικές περισσότερες από τις ιδεολογικές προκαταλήψεις τους) _ υπήρξε η βάση για το σημερινό εθνικό «φαλμένο». Η Μεταπολίτευση, με κύρια την ευθύνη του ΠαΣοΚ, μετέτρεψε το κράτος σε «κακό» θεσμό του συστήματος. Αν το φόρτωμα υπαλλήλων και ανεξέλεγκτων δαπανών σε μια παλιά δομή ήταν το ιστορικό σφάλμα της δεκαετίας του 1980, το «ξεφόρτωμα» όπως όπως ανθρώπων και δαπανών είναι το έγκλημα που συντελείται σήμερα, υπό την πίεση της τρόικας. Το Δημόσιο αποσυντίθεται. Αντί μιας επιβλητικής μεταρρύθμισης που θα ανασχεδίαζε την κρατική μηχανή στη βάση παραγωγής αποτελεσμάτων και συγκρότησης ποιοτικών διοικητικών ελίτ, υποβαθμίζεται και περαιτέρω η ήδη κακοσχεδιασμέ-

νη κρατική δομή. Στην ουσία, *απουσιάζει η μηχανή υλοποίησης πολιτικών*. Στο ερώτημα λοιπόν αν μπορεί το πολιτικό σύστημα να σώσει τη χώρα από τη χρεοκοπία η απάντηση είναι κατηγορηματική: ακόμη και αν οι πολιτικές ελίτ διέθεταν την ικανότητα, χωρίς ένα επαρκώς μελετημένο και οργανωμένο σχέδιο αναδιάρθρωσης των κρατικών δομών και λειτουργιών, η αποτυχία του όλου εγχειρήματος είναι εγγυημένη.

Η Ελλάδα οδηγείται αργά αλλά σταθερά προς μια μορφή χρεοκοπίας. Επιπλέον, ο πολιτικός έλεγχος έχει χαθεί. Το «από εμάς εξαρτάται» δεν ισχύει πλέον, είναι αναχρονική ανάλυση, αφορά την προηγούμενη φάση. Στο μέτρο που η Ελλάδα δεν ελέγχει η ίδια τους μηχανισμούς της οικονομικής της επιβίωσης, δεν ελέγχει και τους μηχανισμούς παραμονής της (ή όχι) στην ευρωζώνη. Γι' αυτό καλό είναι η χώρα να προετοιμάζεται για όλα τα σενάρια. Αλλιώς, κανένας δεν γνωρίζει από τώρα ποιο σενάριο, έπειτα από έξι ή δώδεκα μήνες, θα είναι το πράγματι δυσμενέστερο.

Ο κ. Γεράσιμος Μοσχονάς είναι αναπληρωτής καθηγητής Συγκριτικής Πολιτικής στο Πάντειο Πανεπιστήμιο.